

Wandelroute

de Nulandse hei

route 1

Afstand: 5 km
Tijdsduur: 1:30 uur

Een mooie afwisselende wandeling van ruim 5 km voor het hele gezin. Voor u uitgezet door Henk de Wit en Christ van Helvoirt van de Heemkundewerkgroep Nuwelant.

Start parkeerplaats einde Bergstraat, Nuland. Komend vanuit Nuland, Elzenstraat moet u rechts de doodlopende onverharde Bergstraat inrijden tot het einde. Komend vanuit Rosmalen, Waterleidingstraat richting Nuland, moet u links de doodlopende onverharde Bergstraat inrijden tot het einde. (A)

- 1 Vanaf deze parkeerplaats loopt u een klein stukje terug de Bergstraat in om met uw route te beginnen. Bij het knooppunt paaltje 7/8 loopt u rechts het bos in. (B)
- 2 Volg het pad tot u zo'n 100 m. verder op een 4-sprong komt, waar links een paaltje met een rode kop staat. (C)
- 3 Ga op deze 4-sprong naar rechts.
- 4 Loop nu steeds recht door, ook het begroeide houtwalleetje over. Deze houtwal is lang geleden door boeren aangelegd om hun akkers te beschermen tegen dieren. Zo'n zandwal werd aangeplant met eiken. Dit eikenhout werd door de boeren gebruikt als geriefhout. (D)

5 U steekt deze houtwal recht over. Aan de andere kant van deze houtwal ziet u even verder voor u een stuifzandgebied.

Luisterpunt 1: **E** U maakt vandaag een wandeling door de Nulandse hei. Het gebied is voornamelijk aangeplant met den en eik. Het is een prachtig afwisselend landschap ontstaan door de natuur, maar waarin de mens in de loop der tijden grote veranderingen in heeft aangebracht. Zo'n 70.000 jaar geleden was de laatste IJstijd. Er lag hier weliswaar geen poolijs, maar het was zo koud, dat er nauwelijks plantengroei mogelijk was. Het gebied was veranderd in een permanent bevroren toendra. Ook de Noordzee was grotendeels drooggefallen en de ijskoude wind had vrij spel. Het zand van de bodem van de Noordzee werd het land in geblazen. Nadat het veel warmer geworden was, kwam er weer plantengroei in ons land. Deze plantengroei hield zand vast en er ontstonden zandruggen. Het meest bekende is natuurlijk het Nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen, maar voor u ziet u ook nog een mooi klein stuifzandgebied uit deze periode.

LOOP NU VERDER TOT LUISTERPUNT 2.

6 Steek deze zandvlakte bijna recht over. Ziet u aan de andere kant de wandelpaaltjes staan met een blauwe kop? Let op: we gaan een hele tijd deze blauwe paaltjes volgen, maar lopen tegen de normale wandelroute in. Normaal kijkt u bij een wandelroute tegen de schuin afgezaagde blauwe kop, maar nu lopen we de tegengestelde richting uit. Dus we gaan bij dit paaltje voor het prikkeldraad naar links!! **F**

Luisterpunt 2: Aan het eind van de 2e Wereldoorlog stond hier zwaar geschut van de geallieerden. Van hieruit werd er geschoten op de Duitsers bij de Maas. Veel ouderen uit de omgeving van Nuland hebben hier vlak na de oorlog in hun jeugd gespeeld. Het zand werd gezeefd en er werd gegraven. Er werd gezocht naar hulzen en granaten. Kruit werd verzameld en in brand gestoken met harde knallen tot gevolg. Een gevaarlijk spelletje, want er zijn ongelukken gebeurd. Ja, ja, die jeugd van vroeger... **G**

LOOP NU VERDER TOT LUISTERPUNT 3.

7 We volgen steeds de blauwe route (in tegengestelde richting dus). Doorlopen totdat u bij een houten afrastering komt, ga hier links, loop om de eik heen. **H** Ga dan het hekje door en hier kunt u even pauzeren bij het bankje.

Luisterpunt 3: In dit natuurgebied kunt u allerlei vogels aantreffen. Er zitten maar liefst 4 verschillende soorten spechten: de kleine bonte, de grote bonte, de groene en de zwarte specht. U kunt er de bosuil, de kerkuil en de steenuil tegenkomen, een ijsvogel zien en het is een broedgebied voor de buizerd en de havik. Ook kunt u hier het kleinste vogeltje tegenkomen dat we in Nederland hebben: het goudhaantje **I** te vinden in de toppen van de dennen. Vogels hebben het hier buitengewoon naar hun zin, dat gaat u onderweg vast horen.

LOOP NU VERDER TOT LUISTERPUNT 4.

8 Steek de verharde weg recht over en loop door het hekje verder. We blijven steeds de blauwe route in tegengestelde richting volgen. U loopt hier langs de oudste bewoonde plek van de Nulandse hei. Het huis van de in de streek bekende Drika Pek. **J**

Luisterpunt 4: Voor 1800 was de Nulandse hei maar een desolaat gebied, maar vanaf 1800 wordt het langzamerhand bewoond. De bewoners hadden vaak -terecht of onterrecht- geen goede naam. Velen leefden in bittere armoede. Een aantal leefden in hutten, die uit heideplaggen en sprokkelhout waren opgetrokken. Later

werden de huisjes wel wat beter, maar het bleven in vergelijking met het dorp armoedige huisjes. Veel van deze huisjes zijn ondertussen verdwenen uit het gebied. Misschien is het u opgevallen dat u tijdens de wandeling hier en daar seringen hebt gezien. Vrijwel altijd heeft hier vroeger een huisje gestaan. **K L**

LOOP NU VERDER TOT LUISTERPUNT 5.

9 Blijf steeds de blauwe routepaaltjes (in omgekeerde richting) volgen, we lopen door tot aan de afrastering en gaan hier 10 meter naar rechts.

10 Dan door de klaphekjes heen het terrein op van de Binckhorst (tegenwoordig Cello). **M**

11 We gaan daarna weer rechts het pad volgen van de blauwe paaltjes. De Binckhorst is een internaat en school voor jongeren met een verstandelijke en lichamelijke beperking. Loopt u door tot aan het bankje tegenover het heideveld. U kunt hier even pauzeren en luisteren naar het volgende verhaal. **N**

Luisterpunt 5: U ziet hier nog een restant van de eens zo uitgestrekte heidevelden. **O** In augustus is deze op zijn mooist. Vaak zie je op de hei schapen lopen, zo ook hier. De schapen

Luister naar de klokkende paargeluiden van de Knoflookpad

zijn er op dit terrein echter op de eerste plaats voor het genoegen van de bewoners van de Binckhorst. **P** Op verschillende plaatsen in de Nulandse heide doet men pogingen om de heide weer terug te krijgen door stukken te vruchtbare grond af te graven en houtopstand weg te kappen.

Heide groeit graag op arme, schrale grond. In vroegere tijden werd de heide afgeplagd om te gebruiken in de stal om het later vermengd met dierlijke uitwerpselen uit te rijden als bemesting op het akkerland. Toen de kunstmest kwam, werd het afplaggen van de heide steeds minder en werden grote stukken heidegebied ontgonnen.

LOOP NU VERDER TOT LUISTERPUNT 6.

12 Vervolg het schelpenpad en ga vóór de afrastering linksaf. Blijf steeds op het schelpenpad en hou de afrastering aan uw rechterhand. Na 100 m. pikken we de blauwe routepaaltjes weer op (nabij de kinderboerderij).

13 Blijf gewoon het schelpenpad volgen en iets verder ziet u aan uw linker hand een ven. U loopt een deel om het ven heen. Onder de bomen ziet u een paar lekker beschutte picknicktafels staan. Hier kunt u misschien even luisteren naar het volgende verhaaltje. **R**

LUISTERPUNT 6: In het voorjaar kunt u bij dit ven en ook bij andere natte plaatsen in de Nulandse heide de klokkende paargeluiden horen van de knoflookpad. Deze zeldzame paddensoort was helemaal uitgestorven, maar ze zijn hier weer uitgezet. **Q** Als je een knoflookpad vastpakt, kan deze via klieren in de huid een lichte knoflookgeur verspreiden. De knoflookpad houdt van open zandgebieden en houdt zich overdag schuil door zich in te graven in het zand. Knoflookpadden hebben daarvoor een platte, scherpgerande graafknobbel aan de hiel. Gewone padden hebben veel kleine wratjes op de huid, maar het vel van de knoflookpad is vrij glad. De larven van de knoflookpad zijn groot, meer dan 10 cm. Knoflookpadden houden van algenrijk water. De eieren worden in snoeren van rond de 50 cm lengte afgezet, ze liggen opgerold langs waterplanten en bevatten rond de 1000 eitjes.

LOOP NU DOOR NAAR LUISTERPUNT 7.

14 We gaan de blauwe route tegenover de picknicktafels weer volgen. Na 200 m. loopt u rechts door het klaphek heen. **S**

15 Ziet u 30 m. verder rechts op een klein kruispunt een soort nestkastje in de dennenboom hangen?

T

U

V

W

In het gebied van de Nulandse hei zijn 50 van zulke nestkasten voor vleermuizen opgehangen. Hier komen de gewone dwergvleermuis, de gewone grootoor vleermuis en de rosse vleermuis voor. **T**

16 Volg na dit nestkastje ook weer de blauwe route. Even verder gaat u door de klaphekken naar de verharde weg (Waterleidingstraat) en ga vervolgens via het fietspad een stukje naar rechts.

17 Steek bij de Nieuwe Erven, de weg over en ga door het hek de Pompstraat in. **U** Pas op bij het oversteken met kinderen.

18 Loop nu steeds rechtdoor, richting het driehoekje op het wandelpaaltje. **V** Volg vervolgens even de witte paaltjes. Bij deze driesprong kunt u luisteren naar het volgende verhaaltje. Er staan ook informatieborden van Brabant Water.

Luisterpunt 7: U loopt nu op het terrein waar zich ook het pompstation van Brabant Water bevindt. Brabant Water pompt hier al water op sinds 1887. Langs de Pompstraat woonden in vroegere tijden diverse arbeiders, die in het pompstation werkzaam waren en ook de directeur van het station woonde wat verder op aan de linker kant. Misschien herkent u nog de laan waaraan hij woonde. Op het terrein

zijn 20 waterputten, waar het grondwater opgepompt wordt vanuit een diepte van ruim 100 meter. **W** Dit water is soms al duizenden jaren geleden als regen gevallen. De in de grond aanwezige zandlagen hebben het water al voor het grootste deel gezuiverd voordat het wordt opgepompt. Het opgepompte water ondergaat hierna nog enkele bewerkingen voordat het als lekker, zuiver kraanwater naar u thuis wordt getransporteerd. Ieder jaar maar liefst 7,6 miljard liter, waarvan het overgrote deel naar Den Bosch gaat. Langs de wandelroute ligt nauwelijks meer zichtbaar een bunker verscholen onder een laag zand. **X** In de oorlog was deze bunker niet alleen een schuilplaats voor de arbeiders van het pompstation, maar ze was ook gebouwd om de watervoorziening veilig te stellen. Na de oorlog werd de bunker voornamelijk door de brandweer gebruikt om te oefenen, totdat hierbij in 1993 een tragisch ongeval gebeurde. Daarna heeft men besloten om de bunker onder een dikke laag zand te stoppen.

LOOP NU DOOR NAAR LUISTERPUNT 8.

19 Loop verder steeds rechtdoor over de Pompstraat tot de 4-sprong, bijna aan het einde van deze weg. Gaat u bij de controleput van de waterleiding links. Dit laantje wordt het St.Janslaantje genoemd, omdat

men vroeger van hieruit de St.Jan van Den Bosch kon zien. Kunt u nagaan, hoeveel er veranderd is.

- 20** Loop dit St. Janslaantje alsmaar rechtuit, helemaal tot het eind tot aan het hek en ga hier links door het poortje.
- 21** U bent nu weer in de Bergstraat, hier gaat u weer links. Helemaal aan het eind hiervan, als u de verharde weg weer overgestoken heeft, is de parkeerplaats waar we de wandeling begonnen zijn.
- 22** De Berglaan is trouwens al een oude weg die naar Het Vinkel loopt, gelegen aan de andere kant van de autosnelweg. De boeren van het Heeseind gebruikten vroeger deze weg om het vee in de zomer te laten grazen in het drassige gebied 't Vinkel. Ook werd hier turf gestoken.
- 23** Aan de rechter kant staat nog een bankje. Hier kunt u voor de laatste keer pauzeren en luisteren naar onze laatste informatie.
- Luisterpunt 8:** Misschien herinnert u zich nog dat we bij luisterpunt 1 hebben gezegd: 'de Nulandse hei is een prachtig afwisselend landschap ontstaan door de natuur, maar waarin de mens in de loop der tijden grote

veranderingen in heeft aangebracht.' De mens heeft inderdaad grote invloed gehad op de vorming van het gebied. Niet alleen heeft hij veel van deze woeste gronden ontgonnen en het landschap opener gemaakt door de ruilverkaveling, maar er is nog veel meer gebeurd. Oorspronkelijk lagen in het hele stuifzandgebied vele zandheuveld. Voorbeelden van deze heuvels, ziet u achter de hekken rechts naast de Bergstraat. Deze heuvels met een hoogte van soms wel 26 meter zijn de enige heuvels die overgebleven zijn in dit gebied. De rest is afgegraven. Bouwactiviteiten in de omgeving, in dorpen en steden, leidden namelijk tot een grote vraag naar bouwzand. Vandaar ....

- 24** Vervolg nu de weg naar de parkeerplaats, pas op met kinderen als u de weg oversteekt.

Wij hopen dat u een aangename wandeltocht heeft gehad en dat u heeft genoten van de Nulandse hei.